

La gentilesa de la *Law School* de la *New York University*, combinada amb la generositat del *Hauser Global Law Program*, em permeten contemplar, amb tristesa però amb una mica més de distància, la postrada situació d'Espanya (Catalunya inclosa) en aquesta tardor de 2012. No pateixin, aquesta vegada no faré un exercici d'arbitrisme sobre els mals d'Espanya, perquè llegir als Montcada, Navarrete o Caja de Leruela continua essent més gratificant, literàriament i intel·lectualment, que llegir a la majoria dels seus molts imitadors actuals en aquest moment de profunda depressió nacional. D'una manera molt més modesta i simple, m'agradaria descriure en uns pocs trets les meves observacions sobre el model de les nostres facultats de Dret, vist a través del tamís comparatiu d'allò que he pogut observar durant dos mesos a la NYU.

La primera diferència evident és el cosmopolitisme i la internacionalitat que hi regna, en fort contrast amb el nostre localisme pur. Per descomptat, i per començar, entre els estudiants, que vénen de tots els racons dels Estats Units per obtenir el seu JD i es desplacen a tots –literalment: de Nova Zelanda al Brasil, del Japó a Zimbabwe, de Dinamarca a Egipte– els racons del planeta per a cursar un dels molts programes de LLM que ofereix la *School of Law*. Tota la nostra –modesta quantitativament– internacionalitat és la dels encara nombrosos iberoamericans i els encara molt escassos europeus que s'atreveixen a venir a les Facultats espanyoles a estudiar un postgrau en Dret. Potser és aviat per a fer-ne una avaluació, però és possible que les nostres poc meditades reformes en matèria de postgrau en Dret i en accés a la professió d'advocat incideixin negativament sobre aquests nivells en el futur si, com sembla, les nostres energies en la formació jurídica després del grau se centren a preparar exàmens per a ser advocat a Saragossa, a Valladolid o a qualsevol altre lloc. Per cert, aquí ningú donaria crèdit a la mera possibilitat de què els estudis de JD o de LLM poguessin girar entorn de la preparació del *Bar Exam*.

En qualsevol cas, allò cridanerament variat i cosmopolita no són els estudiants, sinó els professors i els programes. És cert que no totes les grans *National Law Schools* s'intenten diferenciar pel seu internacionalisme amb la mateixa dedicació i intensitat amb la que ho fa la NYU. Ara bé, a petita escala, el fenomen és comú a les millors facultats de Dret d'aquest país. Com a mostra, i per començar, el degà de la *Law School* és argentí de naixement. Per continuar, la xifra de professors que no són nord-americans d'origen o, fins i tot, que han seguit una part important de la seva carrera acadèmica en universitats europees o d'altres indrets, és més que notable. Pel que fa al nombre de *scholars* i *fellows* de diferents punts del planeta, és impossible comptar-los perquè, literalment, n'hi ha desenes, molts finançats per diversos programes de beques i ajuts que dirigeix la pròpia facultat, la majoria sobre la base d'aportacions privades.

Pel que fa al contingut dels estudis, allò que s'observa és l'antítesi del localisme. Hi ha, per descomptat, matèries de Dret positiu USA, tot i que poques de "Dret local" (que és el de l'estat de Nova York, no el d'un estat qualsevol). No obstant, la majoria són matèries teòriques, centrades en habilitats generals, o obertament comparativistes o internacionals. És possible que, amb la nostra mentalitat, la cosa s'apropi al paroxisme: és més fàcil trobar un curs sobre Drets humans a l'Índia que un sobre l'IBI o el seu equivalent local. Allò decisiu és que no es concep una facultat de Dret com un simple centre de formació professional en Dret positiu –i només en Dret positiu– del seu lloc d'ubicació. Ara bé, no només es prenen seriosament la globalització de les relacions econòmiques i socials –i per tant, de les jurídiques–, sinó també l'opcionalitat en l'elaboració dels programes d'estudi. L'educació jurídica està construïda entorn un nucli molt reduït –mitja dotzena– de matèries bàsiques, a les quals acompanyen aquelles matèries que cada estudiant, que ja és grandet, considera amb plena llibertat que li resulten d'interès o li seran d'utilitat en el seu futur professional.

D'altra banda, que els professors de Dret estiguin adscrits a una àrea de coneixement o assignatura determinada, de per vida, com un servent a la terra, és una idea tan natural per a nosaltres com radicalment unimaginable aquí. La bretxa entre la llibertat docent i de recerca en unes i altres facultats és, simplement, sideral. El suggeriment, tan típic dels sistemes de base gremialista com el nostre, que un professor de Dret pogués ser considerat incapaç d'escriure –no diguem ja de parlar– assenyadament sobre un determinat problema jurídic al cap d'un temps raonable d'estudi previ sobre la qüestió seria rebuda com una ofensa greu. A més, l'antigremialisme es predica amb l'exemple. L'acte setmanal del seminari de facultat, on un cop es presenta un treball sobre les presons a Los Angeles i a la setmana següent es discuteix sobre la història del dret d'autor en la jurisprudència del Tribunal Suprem, és gairebé sagrat. Com és natural, després hi ha incomptables seminaris sectorials, ja que els interessos poden ser lògicament molt diferents: des de la història a la filosofia, des de l'anàlisi econòmic del Dret a la propietat intel·lectual. Ara bé, l'espai comú i de col·legialitat es considera, potser amb un excés d'ingenuïtat, imprescindible per a un cos de professors que es veuen a si mateixos com col·legues, i no com a funcionaris que comparteixen per casualitat un centre administratiu.

Per descomptat, no tot és arcàdic a les grans facultats de Dret nord-americanes. Per començar, el producte és caríssim. En concret, els usuaris paguen gairebé 40 vegades més que a Espanya (a les universitats públiques). Fins i tot a les facultats perdudes en la part baixa dels rànquings de qualitat s'arriba a pagar fàcilment 20 o 25 vegades l'import de les taxes espanyoles. Un llibre recent assenyalava alguns dels nombrosos problemes del model de *National Law School* (Brian TAMANAHA, *The Failing Law Schools*, University of Chicago Press, 2012). Amb tot, el cert és que avui m'atreveria a apostar que cap facultat de Dret europea pot globalment –una altra cosa són sectors o grups de recerca puntuals– competir en peu d'igualtat amb alguna de les 25 primeres facultats de Dret als Estats Units. I la diferència no sembla reduir, sinó augmentar.

Algunes facultats angleses, holandeses i, de manera incipient, alguna alemanya, han començat a apostar pel model cosmopolita i no gremial de les *National Law Schools*. No és fàcil, ja que el caràcter d'estudi de grau, i no de postgrau, i els tabús europeus entorn la igualació del cost dels estudis amb el seu preu fa que la competència sigui, en bona mesura, desigual. Nosaltres no només no hem començat a fer-ho, sinó que ni tan sols, si més no de manera àmplia, pensem que sigui una bona idea. Estem equivocats, però. Tant de bo no deixem passar el tren aquesta vegada, com en moltes altres en el passat.

Fernando Gómez Pomar